

11.12.2004

Toimintaohje lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn ja selvittelyssä

1) Pahoinpitelyepäily syntyy sairaalassa

- esimerkiksi silloin, jos lapsella on ikä- ja kehitysvaiheeseen nähden epätyypilliset vammat
- kun anamneesi vamman syntymismekanismiin ja vamman laadun välillä on ristiriidassa
- tarkennettu anamneesi
- status: mustelmat ja muut ihomuutokset, suun limakalvot, turvotukset, liikkuminen, fyysinen ja psyykinen kehitystaso jne.
- tutkimukset: pitkien luiden röntgenkuvaus vanhojen murtumien hakemiseksi, silmänpohjatutkimus vauvoilta verenvuotojen hakemiseksi
- otetaan yhteys sosiaalityöntekijään sekä muut lastensuojelulliset toimenpiteet

2) Lapsi tulee sairaalaan päivystyksenä pahoinpitely/insestiepäilyn vuoksi

- akuutit tilanteet: vaatteita ei saa vaihtaa kotona; jos on vaihdettu, likaiset vaatteet otetaan sairaalaan mukaan (insestiepäilyt)
- tutkimukset järjestetään päivystyksellisesti joko samana päivänä tai seuraavana aamuna
- jos pahoinpitely/insestitapahtumasta kulunut viikkoja tai kuukausia, järjestetään aika elektiiivisesti siten, että kaikki tutkimukset tehdään samalla käynnillä.

3) Haastattelu/anamneesi

- pahoinpitelytapahtumaan/insestiin liittyvän ensimmäisen haastattelun tekee lastenpsykiatri, somaattisen anamneesin osalta lastenlääkäri täydentää
- mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan poliisi voi kuulustelijan ominaisuudessa osallistua ensimmäiseen haastatteluun, jolloin dokumentointi myös videolle on mahdollista:

Tuija Puhakainen, vanhempi konstaapeli
tuija.puhakainen@joensuu.poliisi.fi
puh. (013) 245 587)

tai

Helena Sinkkonen, vanhempi konstaapeli
helena.sinkkonen@joensuu.poliisi.fi
puh. (013) 245 5331

11.12.2004

---

4) Lastentaudeilla tehtävät tutkimukset

- somaattinen status ja sen tarkka dokumentointi sairauskertomukseen
- gynekologinen tutkimus insectiepäilyissä LYHKI:ssä (=lyhytkirurgia) tai leikkaussalissa yleensä nukutuksessa
- gynekologisen tutkimuksen yhteydessä mahdollisesti valokuvaus (muista varmistaa, että kamera on paikalla!), mikrobiologisten näytteiden ottaminen ([Väestöliitto/Raiskatun akuuttiapu, B-osa, SS. 14-16](#)), statuksen dokumentointi
- tilanteen mukaan sperman osoittamista varten otetaan näyte vaginasta ja anaalikanavasta
- muut laboratoriotutkimukset: tarvittaessa raskaustesti, huume- ja lääketutkimukset verestä ja virtsasta sekä muut erotusdiagnostiset laboratoriotutkimukset

Ilmoitusvelvollisuus ([Lastensuojelulaki 40§](#))

- 5) **Tiedonantovelvollisuus** (Sosiaalihuoltolaki) sairaanhoitotoimintaa harjoittava yhteisö tai laitos on velvollinen antamaan maksutta sosiaalihuoltoviranomaisille näiden tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja selvitykset myös ilman asiakkaan lupaa.
- 6) **Todistamisvelvollisuus:** terveydenhuoltohenkilöstön vaitiolovelvollisuus väistyy asiassa, jossa virallinen syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, mistä saattaa seurata vankeutta kuusi vuotta tai enemmän...

7) Lausunto:

Lausunnossa keskitytään potilaan kannalta oleelliseen

- painotus oikeuslääketieteellisiin asioihin
- yksityiskohtaiset tiedot vamman laadusta, sijainnista, iästä, vaikeusasteesta sekä seurauksista
- määrätty hoito
- ovatko esitiedot ja statuslöydökset ristiriidassa
- selkokieliisyys
- lausunnon lopussa lause: ”kunnian ja omantunnon kautta” ...

Ilmoitus sosiaalityöntekijälle

Lastensuojelulain ja maamme sairaaloiden käytännön mukaisesti olemme velvollisia tekemään lastensuojeluilmoituksen esimerkiksi sairaalamme sosiaalityöntekijälle silloin, kun hoidettavanamme on potilas, jolla on kehitystasoon ja ikään nähden tyypiltään poikkeavia vammoja tai kun vamman laatu ja sen syntymiseen johtaneet tapahtumatiedot ovat ristiriidassa. Lastensuojeluilmoitus ei tarkoita huostaanottoa, vaan kyseessä on lain edellyttämä lapsen suojeleminen.

11.12.2004

Lastenpsykiatrian poliklinikan suositukset, (vrt.) Stakesin suositukset 2003, oppaita 55)

1) Epäilyn syntyessä

- Välittömästi ilmoitus lastensuojeluviranomaisille (Lastensuojelulaki, pykälä 40) suullisesti tai kirjallisesti. Ilmoituksen on oltava perusteltu. Kerätään vain **epäilyn** perustelemiseksi tarvittavat tiedot. Lastensuojeluviranomaiset tekevät tarvittaessa rikosilmoituksen ja huolehtivat lapsen pääsystä asianmukaisiin tutkimuksiin. Kun epäily on hyvin perusteltu, esim. lapsi kertoo asiasta itse, voi lastensuojeluviranomaisia pyytää tekemään rikosilmoituksen. Myös omaisia voi kehottaa tekemään rikosilmoituksen.
- Akuuteissa tilanteissa (oletetusta tapahtuma-ajasta kulunut enintään viikko) tutkimukset keskussairaalassa on tehtävä päivystyksenä, muutoin **vain** poliisin pyynnöstä.

2) Tutkimukset

- Lapsen pahoinpitely/seksuaalinen hyväksikäyttö on rikos (Finnlex/Rikoslaki), Poliisi päättää, antaako ilmoitus aihetta esitutinnan käynnistämiseen. Rikoksen esitutinnan suorittaa poliisi ja sitä johtaa poliisin tutkinnanjohtaja.
- **Jos poliisi pyytää** sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikalta (Pohjois-Karjalassa pääsääntöisesti lastenpsykiatrian poliklinikka) asiantuntija-apua epäilyn selvittämiseksi, selvitys tehdään kiireellisenä. Tutkimusten suorittamisesta sovitaan poliisin kanssa. Tutkimusten on oltava valmiina 2 kk:n kuluessa pyynnön päivämäärästä.
- Lastenpsykiatrian poliklinikalla tutkimuksiin kuuluu lapsen oikeuspsykologinen haastattelu (poliisi mukana), kehitystason ja psyykkisen tilan sekä hoidon tarpeen arviointi. Vanhempien haastattelut taustatietojen saamiseksi kuuluvat myös lapsen tutkimuksiin.
- Lastenpsykiatrian poliklinikalla tutkimuksista vastaa oikeuspsykiatrinen työryhmä, johon kuuluu lastenpsykiatri, psykologi ja sairaanhoitaja/perheterapeutti.
- Esitutinnan viemisestä syyteharkintaan päättää poliisi.

Jos tilanne on epäselvä, etkä tiedä miten toimia, soita **lastenpsykiatrian poliklinikalle** p. 171 3260 ja 171 3266 tai **lastentautien poliklinikalle**, p. 171 3130 ja 171 3131!

Joensuussa 16.7.2003

Kaisu Antila, lastentaudit
Marjatta Mannonen, lastenpsykiatria

[Tilaa Stakesin opas: Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittäminen](#)